

Handlingsplan för utveckling av svenskt fritidsfiske och fisketurism

2021–2026

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

BAKGRUND	5
SYFTE	5
FRAMTAGANDE OCH ANSVARSFÖRDELNING	5
GENOMFÖRANDE OCH UPPFÖLJNING	6
BESKRIVNING AV ÅTGÄRDER	8
Förteckning över huvudmål och delmål i strategin	10
VÄL FÖRVALTADE OCH FUNGERANDE EKOSYSTEM	12
1. Regionalt deltagande vid genomförande av ekosystembaserad förvaltning	13
2. Fiskförvaltningens och fiskevårdens långsiktiga finansiering	15
3. Ekosystembaserad och beståndsspecifik förvaltning av lax och öringsbestånd	16
4. Kompensationsutsättning av lax och öring	18
5. Fritidsfiskets miljö- och klimatpåverkan	21
6. Ekosystembaserad förvaltning av lokala fiskbestånd	22
7. Tillsyn av fritidsfiske	24
KONKURRENSKRAFT, LÖNSAMHET OCH SOCIALA VÄRDEN	26
8. Destinations- och företagsutveckling genom fisketurism	27
9. Fritidsfiske - en friluftsansaktivitet för alla	30
10. Tillgängligt tätortsnära sportfiske	32
11. Nationell standard för kvalitetssäkring av fisketuristiskt företagande	33
KUNSKAP OCH KOMMUNIKATION	34
12. Fritidsfiskets beståndspåverkan	35
13. Digital insamling av fritidsfiskedata	37
14. Återutsättningseffekter och rekommendationer för återutsättning	39
15. Fritidsfiskets och fisketurismens omfattning och samhällsekonomiska effekter	41
16. Webbaserade informationskanaler för fritidsfiske	43
17. Samverkan för strategins och handlingsplanens genomförande	44
18. Put & take-fiskets och sättfiskodlingens samhällseffekter	45
19. Nationellt handläggarstöd för fiskutsättningar	46
DELTAGANDE ORGANISATIONER	47
ORDLISTA	49

BAKGRUND

Hösten 2019 initierade Jordbruksverket och Havs- och vattenmyndigheten det myndighetsgemensamma projektet Framtidens Fiske och Vattenbruk. Projektet syftar till att ta fram en gemensam strategi och tre sektorsspecifika handlingsplaner för hållbar utveckling av svenskt fiske och vattenbruk. Med fiske och vattenbruk avses yrkesfiske, fritidsfiske och fisketurism samt uppfödning och odling av djur respektive växter i vatten. Projektplanerna presenterades för Närings- och Miljödepartementen, vilket resulterade i ett gemensamt regeringsuppdrag som tydliggör vilka politiska perspektiv som strategin och handlingsplanerna ska beakta.

Enligt regeringsuppdraget ska myndigheternas arbete med strategin och handlingsplanerna utgå från ekosystemansatsen och bidra till att stärka måluppfyllelsen i regeringens Maritima strategi samt den av riksdagen beslutade En livsmedelsstrategi för Sverige. Strategin ska även bidra till en konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja, särskilt genom att beakta kompetensförsörjning, diversifiering, lönsamhet samt minska antalet arbetsplatsolyckor och dödsolyckor. I arbetet ingår även att beakta forskning och innovation samt besöksnäringens möjligheter.

SYFTE

Genom det myndighetsgemensamma projektet och regeringsuppdraget har de två myndigheterna i samverkan med andra berörda myndigheter, näringar, forskning och organisationer utformat en samlad strategi för hållbart fiske och vattenbruk. Syftet med strategin, som heter *Strategi för svenskt fiske och vattenbruk 2021-2026 – friska ekosystem och hållbart nyttjande*, är att slå fast en gemensam väg framåt för hållbar utveckling av verksamheterna.

Strategin innehåller 15 delmål och kommer att vara styrande för Jordbruksverkets och Havs- och vattenmyndighetens arbete med koordinerad förvaltning och främjande där ekologi, ekonomi och social hållbarhet går hand i hand. Målsättningen är att strategin även ska vara ett stöd för samordnat agerande i näringarnas, länsstyrelsernas samt andra myndigheters och organisationers arbete med fiske- och vattenbruksfrågor.

Handlingsplanerna syftar till att slå fast vilka åtgärder och aktiviteter som behöver vidtas inom respektive sektor för att nå de strategiska målen. Åtgärderna beskrivs med avseende på syfte, bakgrund och genomförande. Flera åtgärder, inte minst på förvaltningsområdet, är av sektorsövergripande karaktär då näringarna i många fall står inför gemensamma utmaningar.

FRAMTAGANDE OCH ANSVARSFÖRDELNING

Åtgärderna har tagits fram i bred samverkan med fiskets och vattenbrukets intressenter och med hänsyn till myndigheternas uppdrag och mandat samt politiska och juridiska förutsättningar på såväl nationell som internationell nivå.

Även om handlingsplanerna, precis som strategin, ägs av Jordbruksverket och Havs- och vattenmyndigheten kommer myndigheternas arbete inte ensamt att kunna leda till önskad utveckling. För flera av åtgärderna krävs att andra organisationer tar ett aktivt ansvar och själva driver processen framåt. Fortsatt engagemang och aktivt

deltagande från alla berörda är en förutsättning för att åtgärderna ska bli genomförda och bidra positivt till fiskets och vattenbrukets hållbara utveckling. Myndigheternas roll är att vara drivande i genomförandet av de åtgärder som ligger inom ramen för sina respektive uppdrag och mandat, men också samlande och stöttande i genomförandet av andra åtgärder.

GENOMFÖRANDE OCH UPPFÖLJNING

Då strategin och handlingsplanerna är styrande för myndigheternas arbete med koordinerad förvaltning och främjande är Jordbruksverket respektive Havs- och vattenmyndigheten sammankallande för arbetet med samtliga åtgärder. Myndigheterna ansvarar därmed för att samordna arbetet i enlighet med syftet för respektive åtgärd. När så är lämpligt kan samordningsansvaret delas med organisationer vars kompetens är särskilt relevant för åtgärden. Myndigheterna ansvarar tillsammans med relevanta organisationer för att åtgärdsarbetet genomförs, följs upp och utvärderas.

Åtgärderna i handlingsplanerna utgår från aktuella politiska-, förvaltnings-, miljömässiga samt tekniska förutsättningar våren 2021. Förutsättningarna kommer sannolikt att förändras under handlingsplanernas genomförandeperiod, varför det är viktigt att åtgärderna följs upp kontinuerligt och revideras vid behov. Ny information och resultat från genomförandet av åtgärderna kommer att sammanställas löpande.

Under 2023 planeras en halvtidsutvärdering av arbetet för att identifiera vilka åtgärder och aktiviteter som behöver ytterligare insatser för att kunna genomföras. En slututvärdering kommer att genomföras under 2026 i samband med att en eventuell uppföljande strategi och handlingsplaner tas fram. Jordbruksverket och Havs- och vattenmyndigheten ansvarar för uppföljning och rapportering, men andra intressenter har en viktig roll i datainsamlingen.

Handlingsplanerna är inte kopplade till någon särskild ekonomisk satsning, varför åtgärdsarbetet måste finansieras på annat sätt. Vissa åtgärder kan till exempel finansieras och genomföras inom ramen för myndigheternas ordinarie arbete med främjande, förvaltning, forskning, utbildning och arbetsmiljöfrågor. Externa finansieringskällor så som Livsmedelsstrategin, den Europeiska havs-, fiskeri- och vattenbruksfonden, landsbygdsprogrammet, forskningsfonder eller regionala tillväxtprogram kommer att bli viktiga för handlingsplanernas genomförande. Då de finansiella förutsättningarna för åtgärdsarbetet skiljer sig åt har ingen prioritering av åtgärderna gjorts i handlingsplanerna. Sådana prioriteringar kommer att göras i samband med planering av genomförandet av åtgärderna.

BESKRIVNING AV ÅTGÄRDER

Åtgärderna i denna handlingsplan syftar till att uppfylla målen i Strategi för svenskt fiske och vattenbruk 2021-2026 – friska ekosystem och hållbart nyttjande. I Tabell 1 anges kopplingarna mellan å ena sidan, åtgärder i handlingsplanen och å andra sidan, strategins delmål och åtgärder i handlingsplanerna för yrkesfiske respektive vattenbruk. Åtgärderna beskrivs i de efterföljande avsnitten.

	Delmål i Strategi för svenskt fiske och vattenbruk 2021-2026															Kopplingar till övriga handlingsplaner	
Åtgärder i handlingsplanen	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	2.1	2.2	2.3	2.4	2.5	3.1	3.2	3.3	3.4	3.5	YF	VB
1. Regionalt deltagande vid genomförande av ekosystem-baserad förvaltning	•						•				•					•	
2. Fiskförvaltningens och fiskevårdens långsiktiga finansiering	•															•	
3. Ekosystembaserad och beståndsspecifik förvaltning av lax och öringsbestånd	•						•				•					•	
4. Kompensationsutsättning av lax och öring	•	•									•					•	•
5. Fritidsfiskets miljö- och klimatpåverkan		•															
6. Ekosystembaserad förvaltning av lokala fiskbestånd	•						•				•					•	
7. Tillsyn av fritidsfiske	•			•			•							•		•	
8. Fritidsfiskets beståndspåverkan	•	•									•					•	
9. Digital insamling av fritidsfiskedata	•										•						
10. Återutsättningseffekter och rekommendationer för återutsättning		•									•			•			
11. Fritidsfiskets och fisketurismens omfattning och samhällsekonomiska effekter	•										•	•				•	•
12. Webbaserade informationskanaler för fritidsfiske								•					•				
13. Destinations- och företagsutveckling genom fisketurism						•			•					•			
14. Samverkan för strategins och handlingsplanens genomförande	•						•								•	•	•
15. Fritidsfiske - en friluftsföraktivitet för alla									•				•				
16. Tillgängligt tätortsnära sportfiske													•				
17. Put & take-fiskets och sättfiskodlingens samhällseffekter												•	•				•
18. Nationell standard för kvalitetssäkring av fisketuristiskt företagande		•				•		•						•			
19. Nationellt handläggarstöd för fiskutsättningar								•						•			•

TABELL 1 - Kopplingar mellan åtgärder i handlingsplanen, delmål i strategin och handlingsplanerna för yrkesfiske (YF) respektive vattenbruk (VB).

Förteckning över huvudmål och delmål i strategin:

MÅLOMRÅDE 1 – Väl förvaltade och fungerande ekosystem

HUVUDMÅL:

Våra akvatiska ekosystem är i balans, bärkraftiga och förvaltas enligt ekosystemansatsen i syfte att generera samhällsnytta genom fiske och vattenbruk

DELMÅL 1.1 Fiske och vattenbruk förvaltas i enlighet med ekosystemansatsen

DELMÅL 1.2 Fiskets och vattenbrukets miljö-, resurs- och klimatpåverkan har minskat

DELMÅL 1.3 Det finns tydligare vägledning för lokalisering av fiske och vattenbruk

DELMÅL 1.4 Regelefterlevnaden inom fisket och vattenbruket har ökat

DELMÅL 1.5 Smittskyddet, djurhälsan och djurvälfaerden har förbättrats inom vattenbruket

MÅLOMRÅDE 2 – Konkurrenskraft, lönsamhet och sociala värden

HUVUDMÅL:

Svenskt fiske och vattenbruk är konkurrenskraftiga och lönsamma näringar som bidrar till ökad livsmedelsförsörjning, sysselsättning och sociala värden i hela landet

DELMÅL 2.1 Konkurrenskraften och lönsamheten har ökat hos fisket och vattenbruket

DELMÅL 2.2 Samverkan har ökat mellan myndigheter och andra berörda parter inom fiske och vattenbruk

DELMÅL 2.3 Tillämpningen av regelverk för fiske och vattenbruk har förenklats

DELMÅL 2.4 Fiske och vattenbruk är attraktiva och säkra näringar

DELMÅL 2.5 Tillgången på livsmedel och akvatiska råvaror från svenskt fiske och vattenbruk har ökat på den inhemska marknaden

MÅLOMRÅDE 3 – Kunskap och kommunikation

HUVUDMÅL:

Kunskapen om de akvatiska ekosystemen samt om fiskets och vattenbrukets samhällsnyttor har ökat och sprids genom informationsinsatser och utbildningar

DELMÅL 3.1 Kunskapen om de akvatiska ekosystemen har ökat

DELMÅL 3.2 Kunskapen om fiskets och vattenbrukets samhällsnyttor har ökat

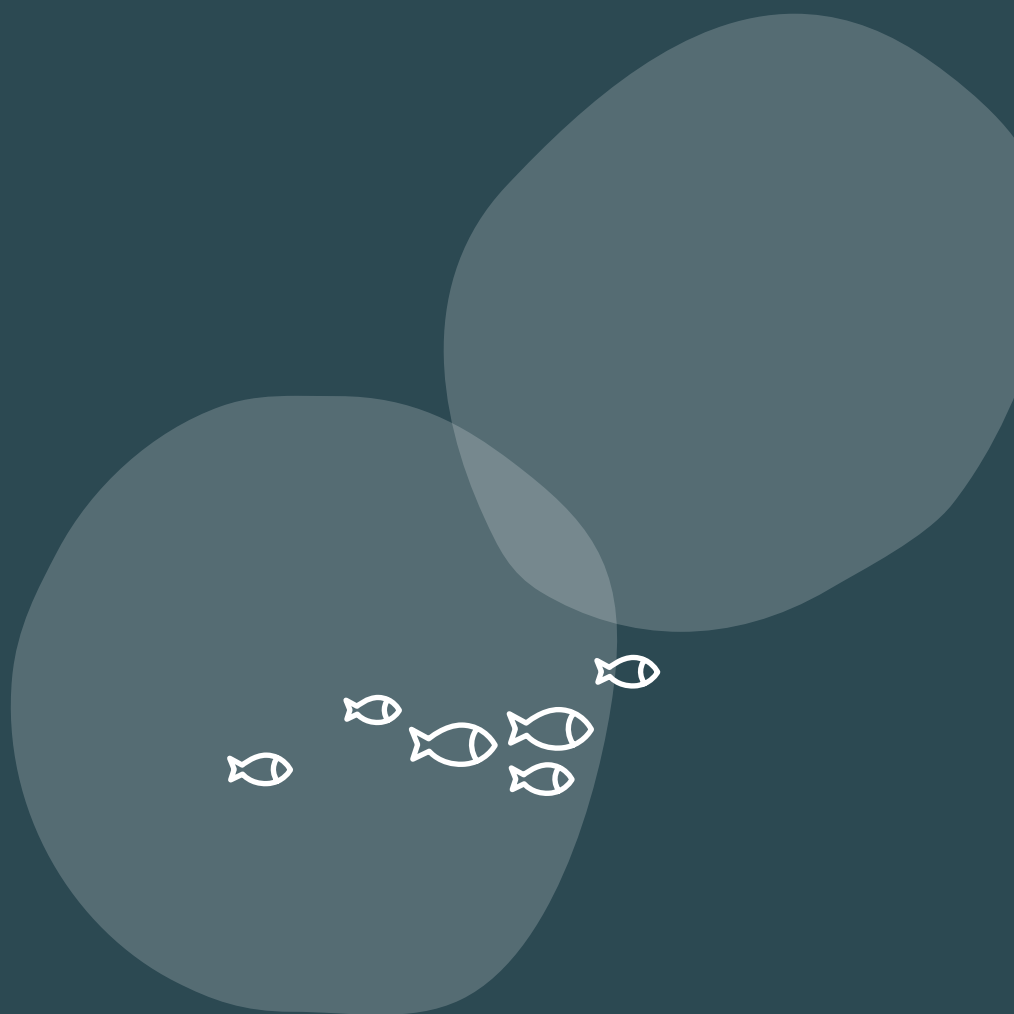
DELMÅL 3.3 Tillgången på information om svenskt fiske och vattenbruk har ökat

DELMÅL 3.4 Kompetensförsörjningen inom fiske och vattenbruk har ökat

DELMÅL 3.5 Det finns en gemensam plattform för fiskets och vattenbrukets utveckling

VÄL FÖRVALTADE OCH FUNKERANDE EKOSYSTEM

1. Regionalt deltagande vid genomförande av ekosystembaserad förvaltning

Syfte

Åtgärden syftar till att implementera en ekosystembaserad förvaltning med stark regional och lokal förankring. Genom att skapa delaktighet och förståelse mellan fiskets förvaltare och brukare ges förutsättningar för att uppnå en framgångsrik ekosystembaserad förvaltning, som utgår ifrån ekosystemhänsyn i enlighet med ekosystemansatsen.

Bakgrund

För arbetet med nationellt förvaltade arter sjösatte Havs- och vattenmyndigheten ett strukturerat arbetssätt under 2018 där fem nationella beredningsgrupper bildades i syfte att implementera en ekosystembaserad förvaltning. Vid de nationella beredningsgruppsmötena deltar personal från Havs- och vattenmyndigheten, SLU Aqua, Jordbruksverket och berörda länsstyrelser.

Grupperna har möten cirka två gånger per år. Avsikten är att respektive länsstyrelse ska förankra arbetet på regional och lokal nivå för att i samråd med berörda intressenter diskutera och utveckla förslag till förändringar inom fiskförvaltningen. Detta förankringsarbete kan ske på olika sätt och behöver vara anpassat efter förvaltningsområdets behov och befintliga samrådsstruktur. Det kan exempelvis ske i regionala eller lokala arbetsgrupper, samförvaltningsgrupper, fiskeråd eller liknande konstellationer, med olika geografisk upplösning.

Kopplat till Havs- och vattenmyndighetens modell för de nationella beredningsgrupperna, och dess process för förankring, finns även arbetsgrupper för särskilda sakfrågor som inte enbart är aktuella och tillämpningsbara för en specifik beredningsgrupp.

Beskrivning

Målsättningen är att skapa geografiskt sammanhållna regionala eller lokala organ för fiskförvaltning. Avseende sjöarna ska dessa primärt vara per sjö och längs kusterna bör de huvudsakligen vara länsvisa, men kan utifrån relevansbedömning även utgå ifrån andra geografiska gränser. Med större områden finns det dock risk för minskat lokalt engagemang samtidigt som ett arbete med mindre områden ökar risken för andra problem som till exempel bemanning.

Oftast finns det länsvisa strukturer för fiskets organisationer varför det, förutom avseende de stora sjöarna, är en lämplig huvudsaklig geografisk indelning. För många områden finns sedan länge fungerande regionala organ vilka kan utgöra förebild för områden som ännu inte har sådana. Den svenska kuststräckan och våra fem stora sjöar samt tillrinnande vattendrag upp till första definitiva vandringshindret har dock skiftande geografisk karaktär och fiskerättsliga förutsättningar, vilket kräver anpassade lösningar. Ett led i det arbetet är att kartlägga och undersöka lyckade regionala och lokala förvaltningsmodeller och samrådsförfarande för att hitta den lösning som passar det regionala förankringsarbetet bäst. Länsstyrelsen i Jönköpings län har genomfört en liknande studie som kan ligga till grund för denna del av åtgärden.

I organen för fiskförvaltning ska det upprättas ekosystembaserade förvaltningsplaner som ska utgöra underlag för länsstyrelsernas inspel till de nationella beredningsgrupperna. Organen ska utgöra en funktionell del av svensk fiskförvaltning och kommer att vara nödvändiga i processen med implementering av en ekosystembaserad fiskförvaltning.

Foto: Maja Kristin Nylander

2. Fiskförvaltningens och fiskevårdens långsiktiga finansiering

Syfte

Fiskförvaltning och fiskevård är beroende av långsiktigt säkerställd finansiering. Åtgärdens syfte är att kartlägga, synliggöra och samordna statliga anslag, EU-medel och privata medel som är tillgängliga för nationell fiskförvaltning och fiskevård. Genom åtgärden ska utbudet av anslag och medel tydliggöras och bli mer tillgängligt för fiskförvaltning och fiskevårdande intressen samtidigt som nyttjandet av medlen blir mer kostnadseffektivt och ändamålsenligt.

Bakgrund

Den allmänna samhällsutvecklingen har skapat en allt högre levnadsstandard, men också förorsakat skador på våra vattenmiljöer och fiskbestånd. Det har på så sätt byggts upp en miljöskuld som såväl staten som privata intressen har ansvar för att hantera genom förvaltnings-, restaurerings- och bevarandeåtgärder. Exempel på sådana åtgärder är kalkning mot försurning, åtgärder mot övergödning och miljögifter, åtgärdsprogram för hotade vattenlevande arter, restaurering av flottledsrensade vattendrag, anläggning av våtmarker och miljöanpassning av vattenkraften.

Åtgärdsarbetet finansieras framförallt genom statliga anslag och EU-medel, men också genom privata medel såsom allmänna fiskeavgifter som är hänförliga till vatten- och miljödomar. Kommande miljöprövningar av vattenkraftsverksamheter kan komma att bli en viktig del av den framtida finansieringen. Omfattningen och inriktningen på olika typer av medel tillgängliga för fiskförvaltning och fiskevård är svåröverskådlig och många gånger överlappande, vilket medför risk för att de inte används på ett kostnadseffektivt sätt. Det är därför angeläget att kartlägga, synliggöra och samordna användningen av dessa medel.

Beskrivning

Initialt genomförs en kartläggning av alla statliga anslag, EU-medel och privata medel som direkt eller indirekt är riktade mot fiskförvaltning och fiskevård. Till dessa hör bland annat kommande landsbygdsprogram samt havs- och fiskeriprogram. Kartläggningen inkluderar även de allmänna fiskeavgiftsmedel som är hänförliga till vatten- och miljödomar och som förvaltas av statliga myndigheter. De ekonomiska resurser som de kommande åren väntas frigöras till åtgärder genom vattenkraftens miljöprövning ska också ingå i kartläggningen. Det kan även finnas medel som tillgängliggörs genom fonder och stiftelser som behöver kartläggas.

Kartläggningen ska utgöra underlag för en strukturerad nationell plan som utifrån olika åtgärdsområden ska beskriva och ge vägledning i hur befintliga medel kan tillgängliggöras och samordnas för så ändamålsenlig och kostnadseffektiv användning som möjligt. Planen ska också identifiera vilka administrativa hinder som finns för användning av medlen och föreslå lämpliga lösningar. Åtgärden kommer på detta sätt såväl naturvården som fritidsfiske, fisketurismen och yrkesfiske tillgodo.

3. Ekosystembaserad och beståndsspecifik förvaltning av lax och öringsbestånd

Syfte

Åtgärden syftar till att återskapa och upprätthålla ekosystemens mångfald och naturliga produktionsförmåga samt genom förvaltningsåtgärder skapa förutsättningar för ett ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbart nyttjande av våra vilda lax- och öringsbestånd.

Bakgrund

Tack vare omfattande åtgärder med såväl biologisk återställning i våra vattendrag som begränsning av uttaget från det kommersiella fisket har våra bestånd getts möjlighet att återhämta sig från väldigt låga nivåer under de senaste 30 åren. För de allra flesta bestånd av lax, men även öring, är det dock långt kvar innan målen har uppnåtts. I takt med att fler laxar och öringar kommer tillbaka till sina älvar och åar har intresset från närboende och tillresta fritidsfiskare att ta del av denna resurs ökat. Starka och livskraftiga bestånd skapar förutsättningar för ett attraktivt fiske. Fisket gör det i sin tur mer attraktivt att bo och leva längs våra ofta glest befolkade älvdalar, men ger även förutsättningar för en utvecklad fisketurism och arbetstillfällen.

Med utgångspunkt i bland annat den gemensamma fiskeripolitiken, ramdirektivet för vatten och Sveriges miljö kvalitetsmål har Havs- och vattenmyndigheten lagt fast följande övergripande mål för hur förvaltningen av bestånd av lax och öring i svenska vatten bör utvecklas och utformas.

- Förvaltningen av lax och öring ska vara ekosystembaserad och beståndsspecifik.
- Naturligt förekommande bestånd av lax och öring i de svenska vattendragen ska bevaras och återuppbäggas inom beståndens hela utbredningsområde.
- Naturproducerade bestånd av lax och öring ska återetableras där så är möjligt i vattendrag och vattenområden där de tidigare förekommit naturligt.
- Mängden lax och öring som återvandrar till svenska kustområden och älvar ska öka.
- Såväl beståndens storlek som andra kvalitetsaspekter på bestånden ska ge goda förutsättningar för fiske efter lax och öring på kusten och i vattendragen.

Beskrivning

Havs- och vattenmyndigheten har under senare år prioriterat arbetet med förvaltning av lax och öring och genomfört ett flertal åtgärder som inneburit att vi idag har en mer beståndsspecifik förvaltning.

För ytterligare utveckling av beståndsspecifik förvaltning krävs en högre ambitionsnivå i alla delar av förvaltningen. Datainsamling, kunskapsuppbyggnad och rådgivning behöver anpassas till behoven för varje enskilt bestånd. En särskilt viktig åtgärd är bildande av och samverkan med lokala och regionala förvaltningsorganisationer. Sammantaget kommer en mer utvecklad beståndsspecifik förvaltning att ställa större krav på resurser i förvaltningens samtliga led.

För en utvecklad beståndsspecifik förvaltning behöver också rådgivning och översyn av fiskebestämmelser brytas ner på delområden. Länsstyrelserna behöver därför inrätta rådgivande grupper för lax- och öringsförvaltningen inom varje förvaltningsområde. De rådgivande grupperna ska fungera som ett forum för information och kunskapsuppbyggnad samt för att diskutera nationella, regionala och lokala förvaltningsåtgärder.

Foto: Maja Kristin Nylander

4. ■ Kompensationsutsättning av lax och öring

Syfte

Kompensationsutsatt lax och öring utgör en resurs för olika typer av fiske, men utsättningar kan också medföra risker för de vilda bestånden. Syftet med åtgärden är att utvärdera de svenska kompensationsutsättningar av lax och öring mot bakgrund av gällande miljölagstiftning samt med hänsyn till utsättningarnas ursprungliga syfte och nuvarande betydelse för fisket. Utvärderingen ska kunna ligga till grund för framtida avväganden och beslut beträffande utsättningar och det fiske som bedrivs på den fisk som sätts ut.

Bakgrund

Kompensationsutsättning förekommer i flera utbyggda älvar, framförallt längs norrlandskusten, men även på västkusten och i Väneren. Utsättningar är grundläggande juridiska villkor för vattenkraftsutbyggnaden i de berörda vattendragen, vars verksamhet helt eller delvis har slagit ut naturligt förekommande fiskbestånd och därmed medfört skada på olika fiskeintressen. Främst är det lax- och öringssmolt som odlas och sätts ut, men det förekommer även utsättning av andra arter som sik, röding och ål.

De svenska utsättningar gör, i kombination med våra grannländers utsättningar, att det idag sätts ut mer odlad lax i Östersjön än vad som produceras naturligt. Den odlade laxen är en viktig resurs för fiskerättsägare och olika fiskeintressen då den fångas genom yrkes- och husbehovsfiske längs kusten samt genom sportfiske i öppna Östersjön eller i älvar där utsättning sker. Nationell statistik visar att endast cirka en tredjedel av yrkesfiskets inrapporterade laxfångster utgörs av utsatt lax. I norra Västerbotten och Norrbotten, där det huvudsakliga laxfisket sker, är andelen odlad fisk i fångsten ännu lägre. Det bör alltså finnas stor potential att öka detta fiske, förutsatt att det sker på rätt sätt.

Kompensationsutsättningar skapar, mot bakgrund av ett relativt begränsat uttag av odlad fisk, ökad risk för felvandring av könsmogen odlad fisk. Mindre älvar med genetiskt unika bestånd riskerar därmed att utarmas på sitt genetiska material vilket, tillsammans med ökad risk för sjukdomar, kan påverka de vilda bestånden negativt. Studier visar att felvandringen i genomsnitt är cirka fyra procent, men att den i vissa älvar kan vara så stor som 10-30%. Odling för kompensationsutsättning har dock även ett bevarandevärde genom att genomt hos de älvspecifika odlade stammarna säkras inför framtiden. Utsättningar minskar även fisketrycket på vilda bestånd och bidrar till inhemsk livsmedelsproduktion.

Beskrivning

Åtgärden innehåller flera aktiviteter som tillsammans ska bidra till att de ekologiska och genetiska riskerna med kompensationsutsättningar minskar samtidigt som fiskets intressen och bevarandet av genetiskt unika odlade stammar av lax och öring beaktas. Förslagsvis initieras ett flerårigt pilotprojekt i lämplig älv som syftar till att genomföra och utvärdera resultatet av vissa aktiviteter. Andra aktiviteter behöver genomföras på en mer övergripande nationell skala. Då odling och utsättning av lax och öring sker även i andra länder runt Östersjön behöver ett internationellt samarbete ske beträffande vissa aktiviteter.

Aktiviteter

- Översyn och utvärdering av kompensationsutsättningarnas storlek i relation till ursprungligt syfte samt historisk och nuvarande betydelse för fisket, ur ett nationellt och regionalt perspektiv.
- Implementering av övervakningsprogram för älvspecifik bedömning av kompensationsutsättningarnas ekologiska och genetiska risker för naturligt förekommande lax- och öringstammar.
- Kartläggning av möjligheter att återskapa naturlig produktion av lax och öring i utbyggda älvar.
- Kartläggning av möjligheter att använda ekonomiska resurser för kompensationsodling och utsättning till åtgärder för att återskapa naturlig produktion av lax och öring utbyggda älvar.
- Utredning och bedömning om huruvida yrkes- och fritidsfisket på odlad lax och öring kan öka samt på vilket sätt det i så fall bör ske med hänsyn till den svenska laxkvoten och fiskets intressen.
- Kartläggning av genetiskt unika odlade lax- och öringstammar samt förslag på hur dessa stammars bevarande kan säkerställas inför framtiden.
- Utredning av odlings- och kompensationsutsättningarnas eventuella inverkan på hälsa hos vild fisk.
- Framtagande av riktlinjer för att säkerställa att den odlade och utsatta fisken växer in i fisket och därmed bidrar till syftet med utsättningarna.
- Framtagande av en nationell plan för kompensationsutsättningarna som kompletterar och bidrar med kunskap till pågående miljöanpassning och omprövning av den svenska vattenkraften.

5 ■ Fritidsfiskets miljö- och klimatpåverkan

Syfte

Fritidsfisket i Sverige är omfattande och ger, utöver en rad positiva effekter, även upphov till miljö- och klimatpåverkan. Syftet med åtgärden är att, utifrån befintlig kunskap, kartlägga och redovisa fritidsfiskets miljö- och klimatpåverkan samt identifiera kompletterande kunskapsbehov. Kartläggningen ska kunna ligga till grund för åtgärder och implementering av regelverk för att minska denna påverkan.

Bakgrund

Cirka 1,6 miljoner svenska medborgare i åldrarna 16-80 år ägnar sig åt fritidsfiske i Sverige varje år. Det förekommer även fritidsfiske som genereras av utländsk fisketurism, denna omfattning är dock okänd. Därtill är fritidsfisket en populär aktivitet bland barn och ungdomar.

Fritidsfiske och fisketurism skapar många positiva samhällseffekter i form av till exempel förbättrad folkhälsa, ökad sysselsättning och landsbygdsutveckling. Det skapar dock även miljö- och klimatpåverkan i form till exempel nedskräpning, förlorade plastredskap, förbränning av fossila bränslen, anläggning av bryggor och ramper, muddring för leder och hamnar, hårdgörande av strandkanter och ytor på land, svallvågor, grumling, ankring och buller från småbåtar samt underhåll av småbåtar. Påverkan kan uppstå såväl i samband med fisket som vid nyttjandet av allemansrätten i samband med fiske eller andra friluftsbaserade aktiviteter. Det saknas tillräcklig kunskap och en samlad bild om fritidsfiskets miljö- och klimatpåverkan för att ta fram och implementera relevanta och verkningsfulla åtgärder som minskar påverkan.

Fritidsfisket har, precis som yrkesfisket, också en resurspåverkan som uppstår vid nyttjandet av fiskbestånden. Det bästa idag tillgängliga kunskapsunderlaget om detta nyttjande kommer från de återkommande undersökningarna av svenskt fritidsfiske som genomförs av Statistiska Centralbyrån på uppdrag av Havs- och vattenmyndigheten. Där redovisas bland annat skattningar av hur mycket fisk som fångas av fritidsfisket, vilket ger en uppfattning om resurspåverkan i förhållande till annat fiske. Behovet om ökad kunskap om fritidsfiskets resurspåverkan hanteras av andra åtgärdsförslag i denna handlingsplan.

Beskrivning

Utifrån befintlig kunskap om fritidsfiskets bedrivande och omfattning föreslås en kartläggning och analys i syfte att öka kunskapen om fritidsfiskets och fisketurismens miljö- och klimatpåverkan. Det är viktigt att även beakta sådan påverkan som uppkommer vid nyttjande av allemansrätten i samband med fiske eller andra friluftsbaserade aktiviteter samt det ökade intresset för fiske under Corona-pandemin. Resultatet ska sedan ligga till grund för en behovsanalys som slår fast vilken ytterligare kunskap som behövs för att få en bättre bild av fritidsfiskets samlade miljö- och klimatpåverkan.

Bilden behöver konkretiseras och brytas ned på fritidsfiskets och fisketurismens olika delsektorer såsom olika typer av sport- och husbehovsfiske. Utifrån analysen kan kompletterande kunskapshöjande åtgärder tas fram och i förlängningen även åtgärder som syftar till att minska fritidsfiskets påverkan. Åtgärden bör genomföras inom ramen för ett särskilt projekt och redovisas på exempelvis Fiskeforum och i andra relevanta kunskapshöjande sammanhang.

6. Ekosystembaserad förvaltning av lokala fiskbestånd

Syfte

Åtgärden syftar till att skydda både större och mindre storleksklasser av fisk för att främja lekbestånd och rekrytering, upprätthålla ekosystemfunktioner samt motverka evolutionär selektion för minskad storlek eller ålder vid könsmognad.

Bakgrund

Då fisk, särskilt större rovfisk, utgör en viktig del av näringsväven i fungerande ekosystem bedöms främjande av en naturlig storleksfördelning hos fiskbestånden som en viktig åtgärd för att viktiga funktioner i näringsväven ska upprätthållas.

Den fiskereglering som införs idag begränsar fångsten av stora och små individer av fisk och skaldjur (till exempel genom så kallat fönsteruttag med både minimi- och maximimått angivet för vissa arter, redskapsbegränsningar avseende maskstorlek, krav på flyktöppningar och begränsade ingångsöppningar). Reglerna bidrar till att upprätthålla en reproduktiv biomassa genom att en större andel stora individer överlever samt till att dessa individers ekosystemfunktioner upprätthålls. De bidrar också till att motverka evolutionär selektion för minskad storlek eller ålder vid könsmognad.

Beskrivning

Havs- och vattenmyndigheten ska, genom förankring i nationella beredningsgrupper, bedöma vilka arter och fiskbestånd som inte uppfyller en naturlig storleks- och åldersfördelning och se över behovet av att införa direkta eller indirekta storleksrelaterade förvaltningsåtgärder. Åtgärden tillämpas för kustlevande arter och kustlevande fiskbestånd. Arbetet behöver vara adaptivt och genomföras inom ramen för en ekosystembaserad förvaltning varvid flera regleringsåtgärder behöver beaktas för synergieffekter. Mycket av beredningen och bedömningen av rådande situation styrs genom regionalt arbete och återkopplas till Havs- och vattenmyndigheten som inför relevanta åtgärder. Det är viktigt att beakta regionala skillnader för vilka typer av åtgärder som bäst främjar en storleksstruktur som bidrar till att viktiga funktioner i näringsväven upprätthålls.

Åtgärden syftar till att Havs- och vattenmyndigheten i samband med förvaltningsåtgärder som gällande resurstillträde, särskilt ska ha beaktat sådana insatser som syftar till att främja en storleksfördelning hos fiskbestånd som möjliggör att viktiga funktioner i näringsväven upprätthålls. Exempel på direkta förvaltningsåtgärder är minimimått, maximimått eller en kombination av dessa (så kallat fönsteruttag). Indirekta förvaltningsåtgärder för att stärka storleksstrukturen för nationellt förvaltade arter och bestånd är att reglera tillträde och uttag, exempelvis genom att freda områden av betydelse för ansamlingar av stor fisk, begränsa tiden för fiske eller helt förbjuda fiske genom inrättande av fiskefria områden. Andra åtgärder kan vara att begränsa fångstbarhet genom olika typer av redskapsbegränsningar.

Åtgärden förväntas leda till ett mer hållbart nyttjande av nationellt förvaltade fisk- och skaldjurspopulationer och att dessa populationer får en mer naturlig storleks- och åldersstruktur. Åtgärden förväntas också leda till att arter och bestånd får bättre förmåga att stå emot, och i vissa fall bidra till att minska, effekterna av övergödning samt invasiva eller främmande arter. Tyvärr kan effekten av storleksrelaterade

förvaltningsåtgärder maskeras av att andra åtgärder inte implementerats. Exempel på detta kan vara klimatrelaterade effekter eller predation från däggdjur och fågel som gör att effektbilden uteblir eller försvagas. Vikten av att begränsa fångsten av stora individer är dock betydelsefull för att bromsa utvecklingen tills dess att även andra åtgärder finns på plats.

7 ■ Tillsyn av fritidsfiske

Syfte

Åtgärden syftar till att effektivisera fisketillsynen av fritidsfiske på allmänt vatten och enskilt vatten med nationella bestämmelser. Effektivisering och utveckling sker genom att Havs- och vattenmyndighetens och länsstyrelsernas mandat förtydligas och konkretiseras, fisketillsynsutbildningar harmoniseras, ett rapporterings- och inspektionsverktyg för fisketillsyn utvecklas samt att samverkan mellan rättsvårdande myndigheter förbättras.

Bakgrund

I havet och de stora sjöarna, samt i vattendrag med nationell förvaltning, är det främst staten och dess myndigheter som har huvudansvar för fisketillsynen och fiskevården. Fisketillsynen innebär inte enbart kontroll av att regler följs, utan spelar också en viktig roll avseende information om regelverket. Det har i flera rapporter och utredningar poängterats att det råder osäkerhet beträffande länsstyrelsernas ansvar när det gäller fisketillsynen, vilket i sin tur medför bristfällig organisation och brist på långsiktighet i genomförandet av tillsynen. I dagsläget är dessvärre också tillsynsrapporteringen och informationshanteringen bristfällig. Fisketillsynens rapportering behöver därför utvecklas och standardiseras för att bidra till framtidens ekosystembaserade fiskförvaltning.

Ytterligare svårigheter inom fisketillsynen är att brott mot fiskelagen sällan leder till fällande domar, vilket i sin tur gör att incitamentet för regelefterlevnad minskar. Det grundar sig dels i att fiskelagen är en komplex lag som kräver bred sakkunskap utöver den generella juridiska kompetensen samt att samverkan mellan rättsvårdande myndigheter är bristfällig. Sammantaget gör detta att risken ökar avsevärt att ideella fisketillsynspersoner väljer att avsluta sitt tillsynsarbete vilket har påtagliga biologiska och samhällsekonomiska effekter.

Beskrivning

För att en kostnadseffektiv och ändamålsenlig tillsyn ska utvecklas behöver myndigheternas mandat och ansvar förtydligas av regeringen. Det innebär bland annat att Havs- och vattenmyndighetens ansvar för kontrollen av fritidsfisket på allmänt vatten och enskilt vatten i havet och de fem stora sjöarna behöver förtydligas. Havs- och vattenmyndigheten behöver också få ett tydligt mandat av regeringen att vägleda andra myndigheter i tillsynen av fritidsfisket. Trots att ovanstående mandat saknas idag kan en effektiv fisketillsyn av fritidsfisket utvecklas och utföras. Ett utökat mandat skulle dock förenkla arbetet väsentligt och bidra med en långsiktighet som idag inte är möjlig.

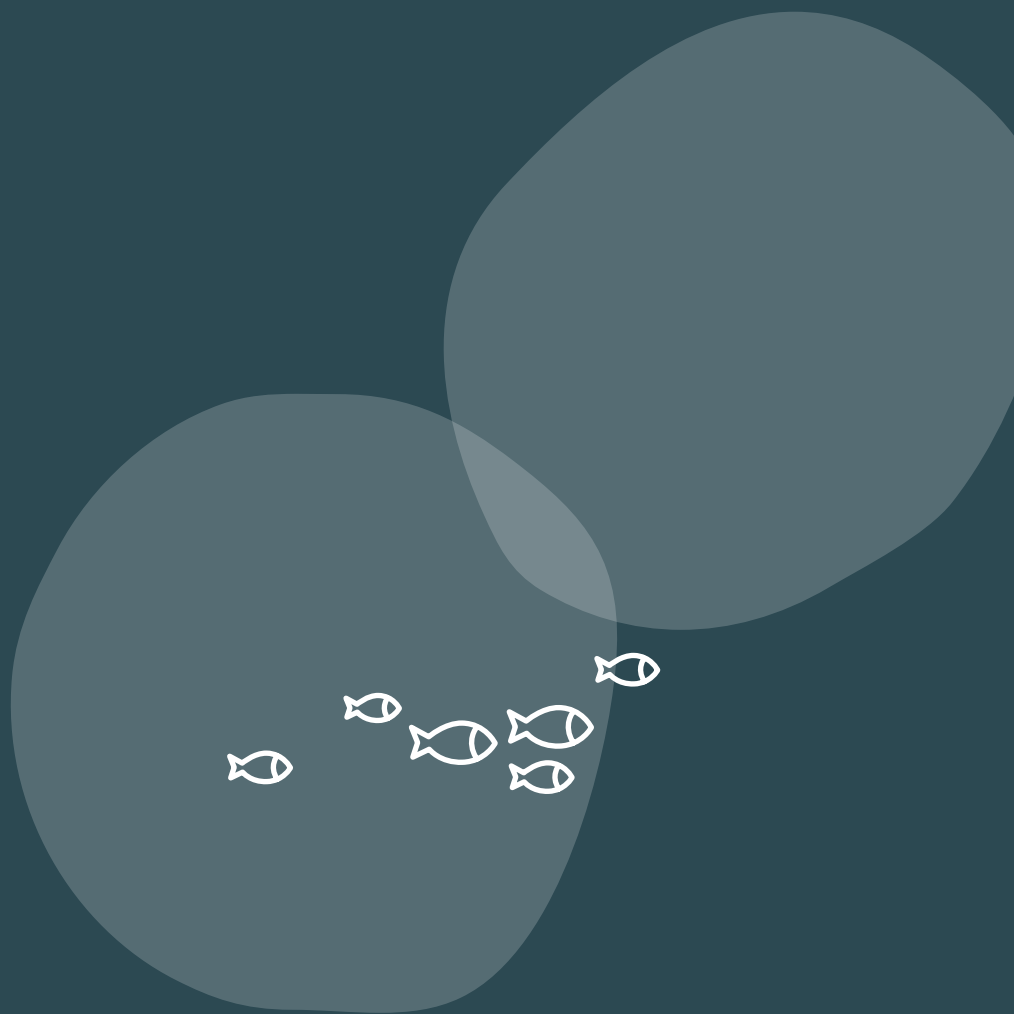
Vidare bör Havs- och vattenmyndigheten, tillsammans med länsstyrelsen, ta fram och driftsätta ett rapporterings- och inspektionsverktyg för fisketillsyn. Ett sådant verktyg skulle ge mervärden i form av ökad kunskap om regelefterlevnad men även om fritidsfiskets bedrivande. Sådan kunskap vore värdefull som källa till uppföljning av vissa förvaltningsåtgärder och bedömning av deras effektivitet.

Även föreskrifterna om förordnande för fisketillsyn behöver ses över för att harmonisera kraven på utbildare, kunskapskrav och förtydligande vid distansutbildning. I samverkan med berörda myndigheter behövs ett nytt

väglednings- och informationsmaterial tas fram för att möjliggöra harmonisering och kvalitetssäkring av fisketillsynen. I denna tillsynsvägledning behövs även fokus på fiskebrott och dess påföljder. Arbetet måste ske i samråd med polis och åklagare för att samtliga aspekter ska kunna tillgodoses.

KONKURRENSKRAFT, LÖNSAMHET OCH SOCIALA VÄRDEN

8 Destinations- och företagsutveckling genom fisketurism

Syfte

Sverige har mycket goda förutsättningar för fritidsfiske. Syftet med åtgärden är att skapa bättre förutsättningar för ökad fisketurism som bidrar till Sveriges attraktionskraft som besöksland samt till regional och lokal utveckling i hela landet.

Bakgrund

Den svenska naturen är en viktig reseanledning för såväl svenska som utländska medborgare. Det finns god tillgänglighet till fritidsfiske på såväl enskilt som allmänt vatten och fiske är en av de vanligaste aktiviteterna som utländska turister ägnar sig åt under sin vistelse i Sverige. Uppskattningar visar att det finns mellan 50-70 miljoner fiskeintresserade européer, vilket skapar en stor internationell marknad för fisketurism.

Fisketurism är förflyttad konsumtion för en specialiserad målgrupp vars primära syfte med resan är fritidsfiske. Fritidsfiske är också en viktig aktivitet för en större målgrupp som ägnar sig åt detta mer sporadiskt under resan. Åtgärden tar sikte på båda målgrupperna i syfte att öka Sveriges attraktionskraft som besöksland och bidra till regional och lokal utveckling i hela landet.

Sverige har mycket goda förutsättningar för fritidsfiske med fler än hundratusen sjöar och tiotusentals mil vattendrag. Lägg därtill en kuststräcka på drygt tvåhundra mil och gott om för fritidsfisket attraktiva arter. Detta skapar, i kombination med det stora internationella fiskeintresset, goda möjligheter för både små och stora destinationer och företag att växa om rätt förutsättningar tillhandahålls.

Beskrivning

Att förbättra förutsättningarna för fisketurism kräver ett målinriktat arbete inom flera insatsområden. Målgrupperna är heterogena där såväl specialiseringsgrad som fiskemetod och incitament för fisket behöver beaktas vid produktutveckling och marknadsföring. Föreliggande åtgärd bygger på tre av varandra beroende insatsområden.

Förutsättningsskapande insatser

Genom att lösa fiskekort i enskilda vatten eller fiska med stöd av det fria hundredskapsfisket på kusten och i de stora sjöarna finns en bred palett av fiskemöjligheter i Sverige. En viktig förutsättningsskapande insats är att nå ut med denna information till de fisketuristiska målgrupperna. Det är också viktigt att tillhandahålla andra aktiviteter än fiske för att locka en större målgrupp som kanske inte har fisket som primär reseanledning.

God förekomst av för fritidsfiske attraktiva arter och bestånd med naturlig ålders- och storleksstruktur är av central betydelse för fisketurism. Långsiktigt hållbar fiskförvaltning på enskilt och allmänt vatten är därför en grundläggande förutsättningsskapande insats. Här har såväl staten som enskilda fiskerättsägare ett stort ansvar. Denna typ av insatser hanteras främst genom åtgärder som syftar till att nå delmålen för det första strategiska målområdet - Väl fungerande och förvaldade ekosystem.

Samverkan mellan fisketurismentreprenörer, fiskerättsägare, övrigt näringsliv, turistorganisationer och myndigheter är nödvändig för att bygga fisketuristiska destinationer som kan tillhandahålla tjänster och produkter i form av fiskemöjligheter, guidning, boende, mat, transport och annan service. En viktig förutsättningsskapande insats är därför att bilda lokala och regionala kluster inom vilka berörda aktörer kan samarbeta för att säkerställa områdets attraktivitet och varumärke som fiskedestination. En annan viktig insats är att identifiera nationella och regionala regelverk som verkar hämmande för fisketuristisk utveckling och, med hänsyn till regelverkens syften, verka för att anpassa dessa efter näringens förutsättningar.

Affärs- och kompetensutveckling

För att kunna erbjuda fiskeupplevelser som lever upp förväntningar från betalande gäster är affärs- och kompetensutveckling av befintliga och nya fisketurismentreprenörer ett viktigt insatsområde. Det är av central betydelse att de produkter och tjänster som tillhandahålls har kvalitetssäkras innan de placeras på marknaden. En viktig aspekt av sådan kvalitetssäkring är att skapa lokal acceptans och förankring hos berörda resursinnehavare, fiskerättsägare och andra lokala aktörer.

På det lokala planet behövs också insatser för att bistå fisketurismföretagen med hjälp i frågor som rör affärs- och kompetensutveckling gällande fisketurism. Sådan sektorsspecifik kompetens finns inte alltid inom lokala turistorganisationer och behöver därför tillhandahållas av befintliga framgångsrika fiske- och naturturismorganisationer. Inom ramen för insatsområdet bör därför en affärs- och kompetensutvecklingsplan tas fram där såväl nationella som internationella erfarenheter och framgångsfaktorer identifieras och kommuniceras.

Marknadsföring

När de förutsättningsskapande och kvalitetssäkrande insatserna är genomförda krävs tydlig och rättvisande internationell och nationell marknadsföring av fisketuristiska destinationer och företag. Idag genomförs marknadsföring främst av de enskilda entreprenörerna, och på ett övergripande plan av vissa regionala turistorganisationer samt Visit Sweden. Den nationella organisationen Sweden Fishing är den enda organisationen som idag är helt inriktad på fisketurism genom att marknadsföra sina fisketuristiska enskilda medlemmar mot främst utlandet på drygt 10 olika språk.

Turistorganisationer och andra aktörer, som på ett nationellt och regionalt plan verkar för marknadsföring av fisketurism i Sverige, behöver stärkas, kompetensutvecklas och samverka för att marknadsföringen ska utvecklas. Det gäller även fisketurismföretagen i den mån de är nystartade eller har behov av sådan hjälp. En delaktivitet under föreliggande insatsområde är därför att ta fram en generell marknadsföringsvägledning innehållande rekommendationer för marknadsföring mot de fisketuristiska målgrupperna. Det behövs också "en väg in" för presumtiva fisketurister som söker information om fisket i Sverige på Internet.

Foto: André Maslennikov / Azote

9 ■ Fritidsfiske - en friluftsansaktivitet för alla

Syfte

Fritidsfiske och fisketurism skapar många positiva effekter för såväl samhället som den enskilde individen i form av till exempel förbättrad folkhälsa, ökad sysselsättning och landsbygdsutveckling. Syftet med åtgärden är att inkludera och integrera grupper som av olika anledningar är underrepresenterade inom fritidsfisket eller saknar tillräcklig kunskap om fritidsintressets möjligheter, begränsningar och förutsättningar.

Bakgrund

Alla människor, oavsett kön, ålder och etnicitet, mår bra av att vistas i naturen. Havs- och vattenmyndighetens årliga studie över svenska folkets fritidsfiskevanor visar att endast en tredjedel av utövarna är kvinnor. Samtidigt visar en studie av svenska folkets friluftsvanor från 2018, som Mittuniversitet genomfört på uppdrag av Naturvårdsverket, att kvinnor vistas i naturen oftare än män. Vad denna skillnad beror på är inte klarlagt, men det finns sannolikt ett flertal bakomliggande faktorer. En kan vara könsstereotypen att jakt och fiske är något som bedrivs av män, vilket kan göra det svårt för kvinnor att knyta an till och intressera sig för dessa friluftsansaktiviteter.

Sportfiske är ett populärt fritidsintresse bland många invandrare och ofta ägnar de sig åt fiske i stadsnära miljöer. Det finns sannolikt många invandrare som ännu inte har provat fritidsfiske, men som gärna skulle göra det om rätt förutsättningar gavs. Mot bakgrund av ovanstående finns det en stor möjlighet att öka integrationen genom fritidsfiske.

Rörelsehindrade eller funktionsnedsatta människor kan av förklarliga skäl ha svårt att ägna sig åt fritidsfiske. De kan till exempel behöva hjälp att ta sig till fiskevattnet, anpassad utrustning eller särskilt iordningställda fiskeplatser. De kan också behöva digitalt tillgänglighetsanpassad information genom särskilt utvecklade webbplatser och mobilapplikationer.

Beskrivning

Åtgärden innebär en nationell kraftsamling för att paketera skräddarsydda informations-, tillgänglighets- och aktivitetsinsatser, i syfte att öka intresset och utövandet av fritidsfiske hos underrepresenterade grupper. Vid paketering och genomförande behöver även den allemansrättsliga aspekten beaktas.

Insatserna behöver spridas och genomföras genom befintliga kanaler och exempelvis fiskeklubbar i hela landet. Sveriges Sportfiske- och Fiskevårdsförbund, Sportfiskarna har arbetat med denna typ av insatser i många år och det finns därför erfarenheter och metodik som går att skala upp och bygga vidare på.

Åtgärden skulle med fördel kunna initieras under 2021 som är Friluftslivets år i Sverige. Friluftslivets år 2021 har som mål att 10 procent av Sveriges befolkning ska vara ute i naturen mer än tidigare och därmed ta del av alla de värden och upplevelser som friluftslivet erbjuder.

10. Tillgängligt tätortsnära sportfiske

Syfte

Sportfiske utgör en viktig fritidssysselsättning för en stor del av befolkningen och mycket av fisket sker i tätortsnära miljöer, inte minst bland barn och unga. Syftet med åtgärden är därför att förbättra och öka tillgängligheten för sportfiske i städer och andra tätbefolkade områden.

Bakgrund

En stor andel av landets sportfiskeintresserade människor bor i eller i närheten av tätorter, särskilt i landets tre största städer Stockholm, Göteborg och Malmö. I många städer finns det bra fiskevatten i stadsmiljön eller i dess omedelbara närhet. Genom att på olika sätt tillgängliggöra dessa vatten för sportfiske går det att skapa förutsättningar för ett bra fiske som kan nås till fots, med cykel eller med hjälp av allmänna kommunikationsmedel. I flera städer finns vatten som av olika anledningar inte är tillgängliga för den sportfiskande allmänheten, exempelvis genom att fisket inte upplåts, är förbjudet, det saknas lämpliga fiskeplatser eller information om hur fisket får och kan bedrivas. I många fall saknas också allmän kunskap om vilka fiskemöjligheter som finns i närområdet.

Genom att tillgängliggöra vatten för sportfiske i våra större städer, finns möjlighet att lägga grunden till ett sportfiske med minskad miljö- och klimatpåverkan. Man kan också vitalisera sterila storstadsmiljöer och skapa bättre förutsättningar för en aktiv fritid hos barn och unga. På detta sätt kan intresset för friluftsliv och natur öka i urbana miljöer samtidigt som behovet och användningen av fossildrivna transportmedel minskar. Värt att nämna är att det har utvecklats en spännande urban sportfiskekultur i Europa som kallas "Street fishing", med särskild profil på inriktning, utrustning och klädsel. Denna kultur appellerar särskilt till barn och unga och lockar stora skaror sportfiskare i Europas storstäder.

Beskrivning

Åtgärden genomförs lämpligen genom en initial sammanställning och uppdatering av befintligt kunskapsmaterial på området. Exempelvis har Sveriges Sportfiske- och Fiskevårdsförbund, Sportfiskarna tidigare tagit fram en utvecklingsstrategi för tätortsnära fiske (2010), som kan utgöra en bra utgångspunkt för arbetet. Sammanställningen ska ligga till grund för ett antal pilotprojekt i samarbete med lämpliga kommuner runt om i landet. Fokus för urvalet bör vara befolkningstäta kommuner i och kring landets storstäder där det finns vatten med fiskbara bestånd. En mer tydlig avgränsning av urvalet kan göras som en del i utvecklingen av konceptet.

När pilotprojekten är genomförda ska de utvärderas och resultaten sammanställas i en vägledning med handledning för utveckling av tätortsnära sportfiske som kan använda i samhällsplaneringssammanhang eller som informations- och inspirationsmaterial hos organisationer, kommuner och myndigheter. Åtgärden kan med fördel kombineras med andra aktiviteter med inriktning mot exempelvis barn och ungdom, kvinnor eller invandrare.

11. Nationell standard för kvalitetssäkring av fisketuristiskt företagande

Syfte

Syftet med åtgärden är att öka kompetensen hos fisketurismföretag och fisketurismdestinationer med avseende på såväl värdskap som säkerhets- och miljöfrågor. En nationell standard och certifiering för sådan kompetens skulle bidra till utveckling av en hållbar fisketurismnäring genom ökad konkurrens- och attraktionskraft, mindre miljö-, resurs- och klimatpåverkan samtidigt som risken för olyckor minskar.

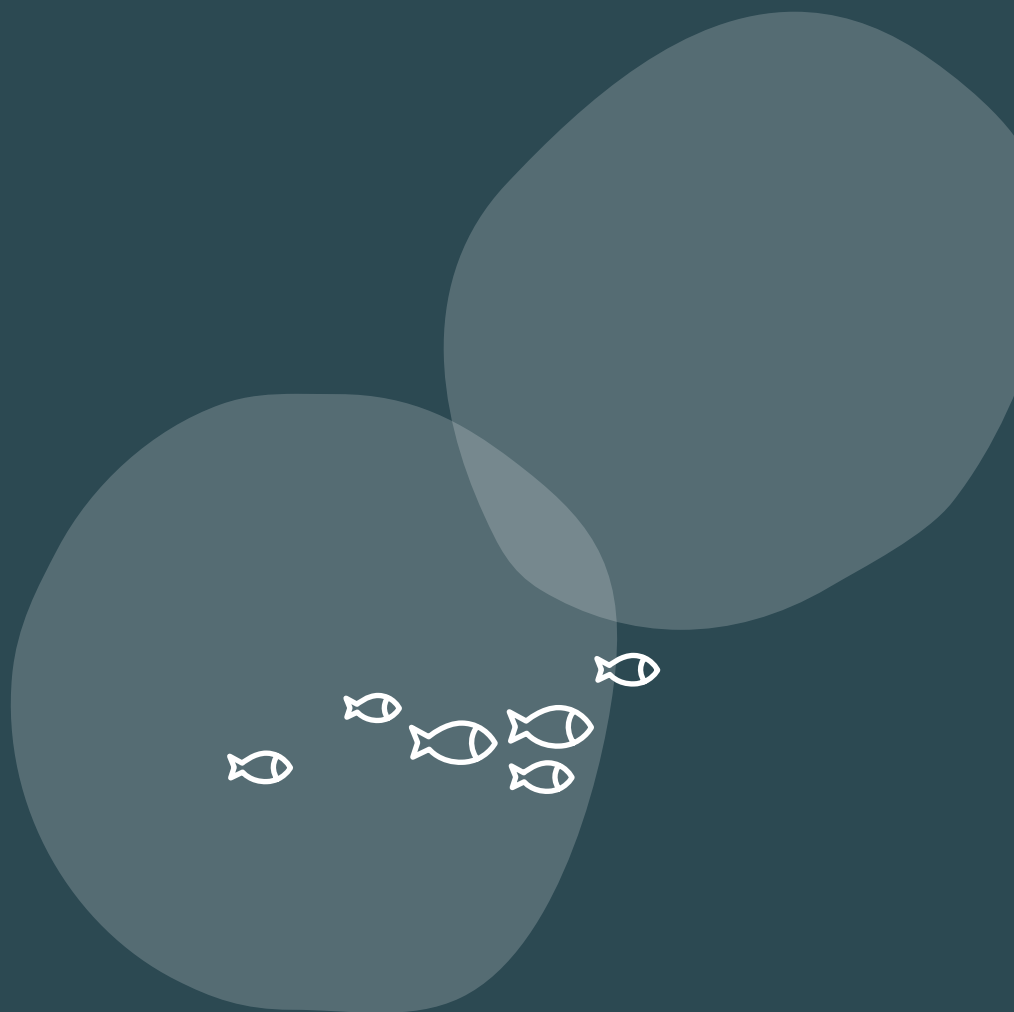
Bakgrund

Behovet av ett system för kvalitetssäkring och certifiering av fiskeguider är känt sedan länge. Bakgrunden är av såväl ekologisk, som ekonomisk och social karaktär. En förutsättning för långsiktigt lönsam fisketurism är att bestånden nyttjas på ett hållbart och etiskt korrekt sätt. Det är också viktigt att verksamheten bedrivs affärsmässigt samt med ett värdskap och säkerhetsförebyggande arbete anpassat till målgruppens förväntningar och aktuella förutsättningar. En annan viktig aspekt är positivt och konstruktivt samarbete och samverkan med fiskerättsägare och andra lokala intressen. Då det i dagsläget saknas möjligheter för myndigheter att föreskriva om krav på sådan kvalitetssäkring och certifiering behöver ett system utformas som skapar incitament för fisketurismföretag och fisketurismdestinationer att frivilligt ansluta och kompetensutveckla sig i enlighet med systemets kriterier. Systemet behöver utformas i samråd med berörda myndigheter och i enlighet med bästa tillgängliga vetenskapliga underlag.

Beskrivning

Sveriges Organiserade Fiskeguider har tagit fram ett frivilligt certifieringssystem som bygger på krav avseende behörigheter, säkerhetsaspekter och etiska riktlinjer för guidning utomskärs, inomskärs samt i sjöar och vattendrag. Föreliggande åtgärd avser att se över och om nödvändigt vidareutveckla nämnda certifieringssystem och genom bred samverkan med intresseorganisationer, myndigheter och andra berörda aktörer skapa en nationell standard för kvalitetssäkring och certifiering av fisketurismföretag och fiskedestinationer. Det behöver även skapas en väg in för näringen så att nuvarande och presumtiva företag och destinationer enkelt kan tillgodogöra sig information och kompetensutveckla sig i enlighet med systemet.

KUNSKAP OCH KOMMUNIKATION

12. Fritidsfiskets beståndspåverkan

Syfte

Åtgärden syftar till att förbättra kunskapen om fritidsfiskets påverkan på olika ekosystem på kusten och i de fem stora sjöarna, där staten har förvaltningsansvaret. Det uppnås lättast och effektivast genom utökat mandat för Havs- och vattenmyndigheten att föreskriva om anmälningsskyldighet när särskilda skäl föreligger.

Bakgrund

Havs- och vattenmyndighetens kunskapsförsörjning på fritidsfiskets område drivs av såväl internationella som nationella åtaganden och förvaltningsbehov. Utöver egna utredningar beställer myndigheten relevant datainsamling, analys och kunskapsunderlag. Bland annat får Statistiska centralbyrån årligen i uppdrag att utföra en nationell undersökning om svenskt fritidsfiske. Därtill beställs olika undersökningar av Institutionen för akvatiska resurser på Sveriges lantbruksuniversitet. Syftet med dessa undersökningar är att tillhandahålla vetenskapliga underlag för rådgivning gällande fritidsfiskets omfattning, utbredning, betydelse och påverkan. Även EU:s datainsamlingsförordning påverkar vilken data som behöver samlas in för att tillse ett långsiktigt hållbart fritidsfiske till nytta för människor och samhälle. Att denna datainsamling sker är av yttersta vikt och bör utvecklas och prioriteras.

År 2017 fick Havs- och vattenmyndigheten ett regeringsuppdrag att föreslå utformning av bestämmelser om rapporteringsskyldighet för andra fiskare än yrkesfiskare. I redovisningen föreslog Havs- och vattenmyndigheten att myndigheten bör få ett utökat mandat att meddela föreskrifter rörande anmälnings- och rapporteringsskyldighet i särskilda fall för den som bedriver fritidsfiske eller fisketurismverksamhet. Förslaget har sedan följts upp genom att Miljömålsberedningen den 15 januari 2021 lämnade in ett betänkande med förslag som syftar till att förstärka åtgärdsarbetet för bevarande och hållbart nyttjande av hav och marina resurser. I betänkandet återkommer behovet av en möjlighet att i särskilda fall införa anmälningskyldighet.

Beskrivning

Dagens datainsamling gällande fritidsfisket möter vissa förvaltningsbehov, men inte alla. Genom en anmälningskyldighet när särskilda fall föreligger skulle ett register kunna skapas över dem som fiskar i ett område eller efter en viss art, vilket skulle underlätta, effektivisera och utöka den datainsamling som sker idag. Det vore en viktig del för en effektiv och modern ekosystembaserad fiskförvaltning och skulle i sin tur innebära en harmoniserad och kostnadseffektiv datainsamling.

Åtgärden har koppling till arbetet med EU:s nya kontrollförordning och bör harmoniseras och utvecklas i samma riktning som de krav som ställs på Sverige framöver, med hänsyn till kontrollförordningen, datainsamlingsförordningen och den nationella förvaltningen. Om författningsförslaget i regeringsuppdraget genomförs kommer det att ge myndigheten utökade förutsättningar att genomföra sitt nuvarande uppdrag. Det kommer också att bidra till främjandet av ett långsiktigt hållbart nyttjande av fiskbestånden inom ramen för en ekosystembaserad fiskförvaltning. Genom en mer harmoniserad och effektiv datainsamling förenklas samtidigt uppfyllandet av nationella och internationella krav.

Även utan utökat mandat finns det möjligheter att utveckla och förbättra kunskapen om fritidsfiskets omfattning och påverkan inom ramen för åtgärden, dock inte med samma precision, effektivitet eller tidsram. Mycket arbete sker redan idag genom den nationella plan för datainsamling gällande fritidsfiske som är framtagen av Havs- och vattenmyndigheten och Sveriges lantbruksuniversitet. Detta arbete kommer fortsätta att utvecklas oberoende av ett införande av en anmälningsskyldighet. Med ett utökat mandat och anmälningsskyldighet kan förvaltningen dock ta ytterligare steg mot en ekosystembaserad förvaltning med ett långsiktigt perspektiv.

13. Digital insamling av fritidsfiskedata

Syfte

Åtgärden syftar till att utveckla ett nationellt system för datainsamling från fritidsfiske för att öka kunskapen om fritidsfiskets resurspåverkan och därmed bidra med en viktig pusselbit för förvaltningen av fisk- och skaldjur i våra fem största sjöar och hav där staten har förvaltningsansvaret.

Bakgrund

Till skillnad från yrkesfisket finns i dagsläget vare sig anmälnings- eller fångstrapporteringskyldigheter för fritidsfiske i statligt förvaltade vatten. Det har lett till bristande kunskap om fritidsfiskets omfattning, fångster och eventuell påverkan på fisk- och skaldjursbestånd. Ökad kunskap om fångstsammansättning och fiskets utövande skulle bidra med värdefullt kunskapsunderlag till nationell och internationell fiskförvaltning.

Trots avsaknad av rapporteringskrav finns det hos många sportfiskare en hög vilja att bidra till forskning och förvaltning, exempelvis genom fångstrapportering via mobilapplikationer och webbsidor av olika slag. Även data från sportfisketävlingar har visats kunna utgöra ett viktigt underlag för fiskförvaltningens kunskapsförsörjning. I dagsläget saknas dock etablerade strukturer och system för en systematisk digital insamling av fritidsfiskedata.

År 2020 initierade Havs- och vattenmyndigheten ett tvåårigt pilotprojekt tillsammans med Institutionen för akvatiska resurser på Sveriges lantbruksuniversitet. Målsättningen är att utveckla ett system för digital rapporteringsmöjlighet, exempelvis i form av en mobilapplikation som sportfiskeguider kan använda för att förbättra kunskaperna om storleksstrukturer för utvalda fiskbestånd, initialt gädda och öring. En viktig del i detta arbete är att utveckla också den bakomliggande databasstrukturen för att hitta flexibla och skalbara lösningar.

Vilka data om fisk, fiske och vattenbruk som EU:s medlemsländer ska samla in och förvalta regleras av datainsamlingsförordningen och tillhörande genomförandeakter. Generellt har kunskapsförsörjning om marint fritidsfiske fått ett ökat fokus på EU-nivå, vilket återspeglas av att medlemsländerna har fått större skyldigheter att samla in data för att uppskatta fritidsfiskets fångster. Utöver datainsamlingsförordningen genomgår kontrollförordningen just nu en revidering, även där med ökat fokus på fritidsfisket. Ett nationellt system för fritidsfiskedata kan förväntas bidra till att uppfylla krav och behov som finns inom datainsamlingsförordningen. Därtill har kommissionen inlett ett program för insamling av fritidsfiskedata på europeisk nivå, till vilken man knyter certifierade mobilapplikationer. En nationell förmåga att både bidra och nyttja dessa typer av data är önskvärt.

Beskrivning

En kontinuerlig och proaktiv datainsamling är av stor betydelse för att analysera fritidsfiskets omfattning och eventuell resurspåverkan. En utvecklad rapporteringsmöjlighet för fritidsfisket förväntas bidra med underlag om storleksstruktur och beståndsexempel. Initialt, under systemets uppbyggnad, förväntas rapporteringen ske via särskilda överenskommelser med utvalda användare för att successivt byggas ut med frivillig rapportering hos en bredare bas med användare. Det register som följer en eventuell anmälningskyldighet kan senare användas för att

sprida information och introducera möjligheten av rapportering för fler fritidsfiskare. Skulle föreskrifter om rapporteringsskyldigheter bli aktuella är det förstås fördelaktigt att system för detta finns utvecklade hos berörda myndigheter. Kontakter med fisketävlingsarrangörer och applikationstillverkare bidrar till att bygga ett system som kan ta emot data från flera olika källor, på både nationell och internationell nivå.

För att möjliggöra digitala rapporteringsmöjligheter behövs, utöver själva applikationen, även en organisation med datavärdskap och databasstrukturer anpassade för syftet och med möjlighet att ta emot relevanta data från olika digitala rapporteringssystem. Därtill är tillgängligheten av data av stor vikt så att informationen kan analyseras och resultera i vetenskaplig rådgivning.

14. Återutsättningseffekter och rekommendationer för återutsättning

Syfte

Åtgärden syftar till att öka och sprida kunskapen om återutsättningseffekter av fritidsfiskets fångster hos forskning, förvaltning och den enskilde fiskaren. Åtgärden syftar också till att sprida information om hur den enskilde fiskaren på bästa sätt hanterar fångst som ska återutsättas.

Bakgrund

Kunskap om hur återutsättning påverkar överlevnad, beteende, tillväxt och ekologisk funktion behövs för att kunna bedöma fritidsfiskets påverkan och för att förbättra statusbedömningar av arter och bestånd där fritidsfisket har en betydande påverkan. Återutsättning av fångster i fritidsfisket kan ske av flera anledningar, dels genom föreskrivna minimi- eller maximimått, fångstbegränsningar, fredning eller på frivillig basis. Nationell statistik visar på skillnader i återutsättningsgrad mellan olika arter och områden, men också en generell ökande trend. Ur djurvälstånd- och djuretiskt perspektiv är det av stor vikt att kunskapen hos den enskilda fiskaren blir bättre för att möta den ökande trenden av att återutsätta sin fångst. Sammantaget återutsätts i dag majoriteten av fångsterna i svenskt fritidsfiske, men vilken effekt återutsättning har för överlevnad, beteende, tillväxt och ekologisk funktion är till stor del okänt.

För arter och bestånd där fritidsfisket är omfattande och återutsättningsgraden är hög, kan kunskap om dödligheten vara ett viktigt underlag för bedömningar av beståndstatus. Utöver den direkta dödlighet som kan associeras med återutsättning, tillkommer mer långsiktiga icke letala effekter i form av exempelvis krokningskador eller fysiologiska reaktioner och ändringar i beteende. Icke letala effekter kan bland annat påverka kondition och tillväxt genom ändrat födosöksbeteende, vilket också kan kopplas till processer på populationsnivå såsom storleksfördelning, reproduktiv potential och ekologisk funktion.

Genom kunskap om rätt förutsättningar hos den enskilda fiskaren kan korrekt hantering vid återutsättning minimera påverkan på både individer, bestånd och ekosystem. Idag saknas det, på nationell nivå, korrekta, lättillgängliga och väl spridda rekommendationer för god hantering av fångst som ska återutsättas.

Beskrivning

För att kunna prioritera insatser behövs en kartering av arter och bestånd där återutsättning är eller kan förväntas vara betydande. Karteringen kan med fördel ta utgångspunkt i, men inte vara begränsad till, den nationella planen för datainsamling inom fritidsfiske, där arter och bestånd i behov av mer kunskap om fritidsfiske listas efter geografiska områden, men även utgå ifrån DCF-relaterade projekt. Utöver dessa två övergripande projekt kan en sammanställning av återutsättningsgraden per art tas fram via den nationella enkäten och ligga till grund för vilka arter som bör prioriteras.

För prioriterade arter och bestånd behövs studier som kan uppskatta återutsättningsdödligheten, samt ge ökad kunskap om icke letala långtidseffekter och hur dessa beror av hantering, redskap och andra relevanta faktorer. Framtagen kunskap bidrar till vetenskapsbaserade rekommendationer för hantering av fångst som ska återutsättas samt ger, i relevanta fall, underlag för statusbedömningar av fisk- och skaldjursbestånd. Rekommendationer om hantering av fångst behöver sammanställas

och spridas till fritidsfiskare. Detta bör ske via flertalet informationskanaler för att på bästa sätt nå ut till fritidsfiskare i hela landet.

Foto: Maja Kristin Nylander

15. Fritidsfiskets och fisketurismens omfattning och samhällsekonomiska effekter

Syfte

Åtgärden syftar till att genomföra en samhällsekonomisk analys av fritidsfisket och fisketurismen i Sverige, med fokus på storskaliga samhällsekonomiska effekter. Det inkluderar bland annat bidrag till Sveriges tillväxt, sysselsättningseffekter, skatteintäkter och andra värden såsom rekreationsvärden och konsumentöverskott. Syftet är att få en objektiv bild av fritidsfiskets och fisketurismens värde som kan jämföras med andra relevanta näringar och användas av och inom allmänheten, förvaltningen och politiken.

Åtgärden syftar även till att utveckla metoder med tillräckligt bra geografiskt upplösning för att möjliggöra konkreta och aktuella utvärderingar av förvaltningsbeslut. Utöver ekonomiska värden är det viktigt att också belysa andra aspekter såsom de samhällsekonomiska fördelnings-, förflyttnings- samt allokeringsaspekter som kan uppstå vid en specifik förvaltningsåtgärd och samtidigt ställa dessa i relation till de ekologiska värdena.

Bakgrund

I dagens debatt om fritidsfiskets och yrkesfiskets samhällseffekter finns det kunskapsluckor som gör att missuppfattningar om näringarnas samhällseffekter ibland sprids, inte minst vid jämförelse av dessa effekter. Det behövs därför ökad kunskap om vilka samhällseffekter, positiva som negativa, fritidsfisket och fisketurismen bidrar med då fritidsfiske är en av Sveriges mest populära fritidsaktiviteter och förändringar i fisket ger upphov till samhällseffekter som behöver belysas och konkretiseras.

Det behövs även ökad kunskap och data för att studera och förutse hur samhällsekonomiska värden och fiskares beteende ändras och påverkas av olika styrmedel och förvaltning. Det behövs metodutveckling och genomförande av regionala exempelstudier som syftar till att öka kunskapen om just samhällsekonomiska värden, ändrade fiskebeteenden, värdetransfereringar i samband med utformning och utvärdering av fiskförvaltning på regional och lokal nivå.

Beskrivning

Mycket information om fritidsfisket i Sveriges finns redan genom Fritidsfiskeundersökningen, som Statistiska centralbyrån utför på uppdrag av Havs- och vattenmyndigheten. Undersökningen, som är en del av Sveriges officiella statistik, har pågått sedan 2013. Information och data från undersökningen behöver extraheras och användas i större utsträckning. Att belysa och beskriva fritidsfiskets ekonomiska bidrag till svensk ekonomi är något detta dataunderlag kan användas till, men det behöver definieras vad som ska beskrivas. Ett första steg är att konkretisera hur fritidsfisket på ett objektivt sätt ska värderas. Utifrån denna avgränsning kan sedan relevant information extraheras från den nationella enkäten tillsammans med andra on-site studier som Institutionen för akvatiska resurser på Sveriges lantbruksuniversitet genomför på uppdrag av Havs- och vattenmyndigheten. Detta ramverk kan sedan användas som en utgångspunkt för vidare projekt och användas i större utsträckning i förvaltningen.

För andra delen i åtgärden behöver ett antal fokusområden identifieras, förslagsvis med hjälp av den information som finns tillgänglig via den nationella enkäten. Dessa fokusområden behöver kopplas till specifika förvaltningsåtgärder så man kan samla

in, analysera och utvärdera förvaltningens olika effekter på fritidsfisket med fokus på samhällsekonomiska effekter. Urvalet av fokusområden bör göras utifrån flera aspekter, däribland kommande förvaltningsåtgärder, fritidsfiskets omfattning samt representativitet. Förvaltningsåtgärderna ska vara av vanligt förekommande karaktär så att projektets resultat blir så tillämpbara som möjligt.

Foto: Natalie Greppi

16. Webbaserade informationskanaler för fritidsfiske

Syfte

Åtgärden syftar till att vidareutveckla Svenska Fiskeregler och Fiskekartan för att förbättra användarvänligheten och tillgänglighet till information om fiskeregler och fiskemöjligheter. Översättning till fler språk behövs för att underlätta för alla att tillgodogöra sig informationen.

Laxportalen är en ny webbplats som ska bidra till förvaltningen av laxbestånd i laxälvarna och öka kunskapen om laxbeståndens status samt hur laxförvaltningen fungerar.

Bakgrund

Svenska Fiskeregler och Fiskekartan är två befintliga webbplatser som administreras av länsstyrelserna. De båda webbplatserna är välbesökta och bidrar till att förbättra tillgängligheten till information om fiskeregler i de fem stora sjöarna och på kusten, samt vilka möjligheter som finns till fiske på enskilt vatten. Tjänsterna är de första i sitt slag varför det finns stor utvecklingspotential som måste undersökas, konkretiseras och implementeras. I förlängningen kan tjänsterna komma att möjliggöra en bättre regelefterlevnad samt en ökad förståelse för regelverkets syften. I och med att regelefterlevnaden förbättras kommer fisket att i högre utsträckning bedrivas på ett långsiktigt och hållbart sätt.

Beskrivning

Användarvänlighet, tillgänglighetsanpassning, mobilanpassning och flerspråkighet behöver utvecklas för Svenska fiskeregler för att fler ska kunna tillgodogöra sig informationen. Fiskekartan.se kan bland annat utvecklas genom att inkludera fler vatten, bland annat statens vatten ovan odlingsgränsen och på renbetesfjällen, put & take-vatten och samfällighetsföreningar, vilket ökar tillgängligheten och skapar fler fiskemöjligheter.

Vidareutvecklingen av dessa webbplatser bör även innefatta ökad integrering mellan Svenska fiskeregler och Havs- och vattenmyndighetens databas för fiskeregler, digitalisering av gränser för enskilt respektive allmänt vatten i Svenska fiskeregler och rapportering av sjuk fisk samt invasiva eller främmande arter.

Laxportalen är ännu inte publik, men behovet av en sådan portal har adresserats i Havs- och vattenmyndighetens regeringsuppdrag om förvaltning av lax och en förstudie är genomförd. Laxportalen behöver utvecklas i syfte att bli ett verktyg som underlättar förvaltningen av laxälvarna och fungera som en informationskanal till allmänheten om laxälvarnas beståndstatus och den svenska laxförvaltningen.

17. Samverkan för strategins och handlingsplanens genomförande

Syfte

Samverkan mellan myndigheter och andra intressenter är av central betydelse för att nå framgång i arbetet mot strategins och handlingsplanens mål respektive åtgärder. Åtgärden syftar till att verka för strategins och handlingsplanens genomförande genom utvecklad samverkan i referensgruppen för fritidsfiske och fisketurism samt genom tillskapande av en plattform för sektorsövergripande dialog och samverkan.

Bakgrund

Jordbruksverket och Havs- och vattenmyndigheten är sedan 2011 sammankallande för en referensgrupp bestående av berörda intressenter på fritidsfiskets och fisketurismens område. Gruppen består av myndigheter och intressenter med olika kopplingar till frågorna och fungerar som bollplank i myndigheternas löpande arbete med främjande och förvaltning av fiske och vattenbruk. Under framtagandet av strategin och handlingsplanen bidrog flera organisationer i referensgruppen med värdefulla synpunkter och åtgärdsförslag. Det är viktigt att denna samverkan utvecklas och intensifieras i arbetet mot strategins och handlingsplanernas mål respektive åtgärder.

Då strategin är gemensam för yrkesfisket, fritidsfisket, fisketurismen och vattenbruket kommer det också att krävas sektorsövergripande samarbete för att nå målen. De tre sektorsspecifika handlingsplanerna innehåller dessutom åtgärder som har direkt eller indirekt koppling till varandra. Det finns mål- och intressekonflikter såväl mellan som inom näringarna, men det finns även synergiförhållanden och gemensamma målbilder. Oavsett om det handlar om konflikter eller synergier behövs dialog, förståelse och samverkan för att komma framåt. Det behövs därför ett samlat forum och en plattform för att hantera dessa åtgärder och andra frågor av gemensamt intresse.

Beskrivning

Den tidigare strategin för fritidsfiskets och fisketurismens utveckling saknade tillhörande handlingsplan med åtgärder för att nå de strategiska målen. Referensgruppen användes därför huvudsakligen i förankrings- och informationssyfte samt för att i årsrapporter redovisa på vilket sätt respektive organisation hade arbetat mot målen. I och med de åtgärder som slås fast i föreliggande handlingsplan finns det goda förutsättningar för ett mer proaktivt och målinriktat samarbete mot de strategiska målen. Arbetet i gruppen behöver därför utvecklas och konkretiseras.

Genom åtgärden ska det också skapas en sektorsövergripande plattform för kunskaps- och erfarenhetsutbyte mellan förvaltande myndigheter, forskningsinstitutioner, näringarna och berörda intressen. Plattformen ska ha en stödjande funktion till förvaltning och främjande och bidra till att skapa samsyn och lösningar på gemensamma möjligheter och utmaningar för de olika sektorerna på såväl nationell som regional och lokal nivå. De tre befintliga referensgrupperna för yrkesfiske, fritidsfiske och fisketurism samt vattenbruk utgör en stabil stomme för den nya plattformen.

18. Put & take-fiskets och sättfiskodlingens samhällseffekter

Syfte

Fritidsfiske efter odlad fisk är populärt och har lång tradition i Sverige. Syftet med åtgärden är att öka kunskapen om put & take-fiskets och sättfiskodlingens omfattning samt samhällseffekter på nationell och regional nivå. Där ingår kunskap om fiskets och odlingens betydelse för fritidsfiske och fisketurism samt vilken miljöpåverkan som uppkommer genom verksamheterna.

Bakgrund

Ökad kunskap om fiskets och vattenbrukets omfattning och samhällseffekter är nödvändig för att nå flera strategiska mål. Fiske efter odlad fisk är populärt och studier visar att regnbåge är den fjärde vanligaste arten efter vilken man riktar sitt fiske. Trots att put & take-fiske har lång tradition i Sverige saknas samlad kunskap om verksamhetens omfattning, betydelse för regional och lokal utveckling, sysselsättningseffekter, samhällsekonomi samt sociala värden. Sådan kunskap är, i kombination med kunskap om put & take-fiskets och sättfiskodlingens effekter på akvatiska miljöer, viktig som underlag för såväl en ekosystembaserad förvaltning som hållbar utveckling av näringarna. Föreliggande åtgärd tar sikte på att öka kunskapen om de delsegment inom fritidsfisket, fisketurismen och vattenbruket som bygger på fiske efter odlade arter i vatten där dessa normalt inte reproducerar sig.

Beskrivning

Åtgärden förutsätter en nationell kartläggning av put & take-anläggningar och sättfiskodlingar som odlar fisk för put & and take-ändamål. Urvalskriterier för kartläggningen behöver fastställas i åtgärdens inledande skede. De identifierade anläggningarna och odlingarna bör sedan kartläggas med avseende på bland annat utsättnings- och odlingsvolym av fisk av olika arter. Denna del av åtgärden, som främst tar sikte på ökad kunskap om verksamheternas omfattning, bör kunna genomföras med hjälp av länsstyrelserna, som ansvarar för att meddela såväl utsättnings- som odlingstillstånd. Informationen bör även kunna ligga till grund för ökad kunskap om vilken miljöpåverkan som kan uppkomma genom verksamheterna.

För att öka kunskapen om samhällseffekterna av put & take-fiske och sättfiskodling för put & take-ändamål behöver ett statistiskt kvalitetssäkrat frågeunderlag tas fram och riktas till de identifierade anläggningarna och sättfiskodlingarna. Frågorna bör konstrueras för att besvara åtgärdens syfte om ökad kunskap beträffande betydelse för regional och lokal utveckling, sysselsättningseffekter, samhällsekonomi samt sociala värden. För att kunna följa utveckling beträffande såväl omfattning som samhällseffekter över tid behöver ett system och rutin skapas för kontinuerlig datainsamling på området.

19. Nationellt handläggarsöd för fiskutsättningar

Syfte

Syftet med åtgärden är att effektivisera och kvalitetssäkra handläggningen vid tillståndsprövning och återrapportering avseende utsättning av fisk och kräftor. Målet är att underlätta hanteringen för berörda myndigheter och övriga intressenter som deltar i genomförandet av utsättningarna. Arbetet ska även underlätta forskning och uppföljning av utsättningarnas miljöeffekter.

Bakgrund

Utsättning av fisk och kräftor sker bland annat som en del av fiskevårdsarbetet med att stärka och bevara naturliga bestånd. Det sker också för att kompensera fisket och fiskbestånden för skador som uppkommit i miljön samt för att skapa ett brett utbud av fiskemöjligheter efter attraktiva arter på många platser. Många intressenter berörs av arbetet med utsättningar. Bland de mer centrala återfinns myndigheter som upprättar regler och utfärdar tillstånd, fiskevårds- och sportfiskeföreningar som genomför utsättningarna samt de vattenbruksföretag som odlar fisk och kräftor för utsättning. Dagens utsättningar är generellt positiva för såväl fisket som miljön, men det finns även risk att utsättningarna skapar oönskade miljöeffekter.

Det krävs tillstånd från länsstyrelsen för att sätta ut fisk i naturliga vatten. Länsstyrelsens beslut kan överklagas till Havs- och vattenmyndigheten. Tillståndsprövningen regleras i huvudsak av fiskelagstiftningen, det vill säga fiskelagen, förordningen om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen samt Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter. Tillståndsprövningen kan i vissa fall även påverkas av regler kopplat till miljöbalken så som vattendomar, föreskrifter för naturreservat och Natura 2000-områden eller det nationella förvaltningsprogrammet för ål. När en utsättning fått tillstånd och genomförts ska en rapport om utsättningen skickas till berörd länsstyrelse.

Länsstyrelserna hanterar idag drygt tvåusen tillstånd till fisk- och kräftutsättningar varje år. Det saknas dock en sammanhållen hantering av utsättningarna vilket innebär att varje länsstyrelse har olika varianter av stöd och rutiner för att hantera utsättningarna. Det finns därför stort behov av att skapa ett nationellt IT-system som kan stödja och kvalitetssäkra alla moment i processen kopplat till utsättningar.

Beskrivning

Åtgärden innebär att skapa ett nationellt IT-system för att hantera fisk- och kräftutsättningar. Systemet behöver innefatta stöd till såväl myndigheternas hantering av tillstånd och sammanställningar av genomförda utsättningar som till de intressenter som genomför dem. Systemet ska även underlätta för forskare och andra sakkunniga att utvärdera miljöeffekter av utsättningarna. Genom åtgärden kan effektiviseringar ske inom ett flertal organisationer. Ett systemstöd skulle även innebära att processerna kring hanteringen av utsättningar ensas runt om i landet och att kvaliteten kan höjas. Det är av stor betydelse att IT-systemet blir användarvänligt.

DELTAGANDE ORGANISATIONER

Följande organisationer har deltagit i framtagandet av handlingsplanen genom att lämna åtgärdsförslag eller synpunkter.

Centrum för Miljö- och Naturresursekonomi i Umeå (CERE), Umeå Universitet

Djurskyddet Sverige

Fishingguide in Sweden

Fiskekommunerna

Fjällorna

Forshaga Akademin

iFiske

Kedjeåsens Fisk AB

Länsstyrelserna

Naturturismföretagen

Nätverket Svenskt Marintekniskt Forum (RISE)

Statens veterinärmedicinska anstalt

Stiftelsen för Östersjölaxen

Stockholms universitets Östersjöcentrum

Sweden Fishing

Swedish Pelagic Federation Producers Organisation

Svensk Sportfiskehandel

Sveriges Fiskevattenägareförbund

Sveriges Funktionshindrades Frilufts- och Fiskeförening

Sveriges Insjöfiskares Centraförbund

Sveriges Kust- och Insjöfiskares Organisation

Sveriges Lantbruksuniversitet

Sveriges Organiserade Fiskeguider

Sveriges sportfiske- och fiskevårdsförbund, Sportfiskarna

Vattenbrukscentrum Norr

Vattenfall Vattenkraft AB

ORDLISTA

Allmänna fiskeavgifter	Avgift som föreskrivs vid miljödomstolens prövning av vattenverksamheter kompensation för skada på fisket.
Allmänt vatten	Vattenområde som inte ingår i fastighet.
Bestånd	Grupper av individer av en art som kan avgränsas geografiskt och antas ha större likhet sinsemellan än med individer i andra bestånd av arten. Ett bestånd kopplas till ett visst förvaltningsområde.
De stora sjöarna	Vänern, Vättern, Hjälmaren, Mälaren och Storsjön i Jämtland
Den gemensamma fiskeripolitiken	Ett av Europeiska unionens politikområden som reglerar fisket inom unionen, enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr. 1380/2013 om den gemensamma fiskeripolitiken.
Den nationella fiskförvaltningen	Förvaltning av de arter och bestånd som EU inte råder över.
Digital tillgänglighetsanpassning	Innebär att alla ska kunna uppfatta och hantera digital offentlig service såsom tjänster och information på webbplatser och applikationer.
Ekosystemansatsen	En strategi för bevarande och restaurering av naturvärden, hållbart nyttjande och rättvis fördelning av naturresurser, med målet att säkerställa att användningen av ekosystemen bidrar till att upprätthålla ekosystemens långsiktiga fortlevnad vad avser deras struktur, funktion och dynamik.
Ekosystembaserad förvaltning	Förvaltning som bedrivs i enlighet med ekosystemansatsen.
Ekosystemfunktioner	Funktioner hos ett ekosystem som förser människan med varor eller tjänster. Delas ofta in i stödjande, reglerande, försörjande och kulturella ekosystemtjänster.

Enskilt vatten	Vattenområde som ingår i fastighet.
Fiskeforum	Nationell årlig konferens om fisk- och fiskefrågor.
Fisketurism	När människor i syfte att fritidsfiska reser till och vistas på platser utanför sin vanliga omgivning eller nyttjar tjänster som tillhandahålls av fisketurismföretag.
Fritidsfiske	Allt fiske som inte är yrkesfiske. Delas ofta upp i sportfiske och husbehovsfiske.
Främmande arter	Arter, underarter av djur, växter, svampar, eller mikroorganismer som under historisk tid inte har förekommit naturligt i Sverige, utan som har kommit hit genom någon form av mänsklig hjälp.
Husbehovsfiske	Fritidsfiske som oftast bedrivs med nät eller mjärddar. Det primära syftet är fångst för konsumtion i det egna hushållet.
Hållbar utveckling	En utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov.
Invasiv art	En främmande art som har förmågan att allvarligt förändra sin omgivning på ett oönskat sätt, till exempel genom att konkurrera ut inhemska arter eller sprida smittor.
Kompensationsutsättning	Utsättning av akvatiska organismer för att kompensera för förlust av naturlig rekrytering.
Konkurrenskraft	Företagets eller branschens förmåga att klara sig i konkurrensen och bedriva verksamhet som är lönsam på lång sikt.
Lax- och öringssmolt	Unge av lax eller öring som är utvandringsfärdig.
Lönsamhet	Lönsamhet är detsamma som ett företags vinst, det vill säga intäkterna är större än kostnaderna.
Maskstorlek	Avstånd mellan trådarna (knutavstånd) i ett utspänt fiskenät.

Put & take-fiske	Sportfiske efter odlad fisk som sätts ut i vatten i vilka de normalt inte reproducerar sig.
Ramdirektivet för vatten	EU:s direktiv för vatten anger vad medlemsstaterna minst ska klara vad gäller vattenkvalitet och tillgång på vatten, enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG av den 23 oktober 2000 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område.
Regnbåge	En laxartad fisk som inte förekommer naturligt i Sverige, men som är vanlig vid put & take-fiske.
Samhällsnytta	Ett värde som tillskrivs sådant som är till gagn för den mänskliga gemenskapen och bidrar till förbättringar av samhället i stort.
Sportfiske	Fritidsfiske som bedrivs med handredskap. De primära syftena är rekreation, turism eller sport.
Sättfiskodling	Sättfiskodlare tar fram fisk för utplantering i naturliga vatten, främst för att förbättra fisket men även för att bidra till upprätthållandet av biologisk mångfald.
Tillsyn	Oberoende och självständig granskning av t.ex. Produkter, tjänster eller företag. Syftet är att kontrollera att krav och villkor som följer av lag följs.
Vattenbruk	Uppfödning och odling av djur respektive växter i vatten.
Yrkesfiske	Fiske som bedrivs i näringsverksamhet med syfte att fånga och sälja fisk, skaldjur eller blötdjur.
Återutsättningseffekter	Effekter gällande bland annat dödlighet och beteendeförändringar som kan uppstå vid återutsättning av fisk

Havs
och Vatten
myndigheten

